

Oborové skupiny

číslo 19/podzim 2018

Národní soustava kvalifikací v roce 2018

Národní soustava kvalifikací (NSK) je od počátku koncipována a vyvíjena tak, aby nejen odrážela potřeby klientů kvalifikačního systému, zaměstnavatelů a dalších subjektů na českém trhu práce, ale také reagovala na potřeby vzdělávacího systému.

NSK proto není upravenou kopií některého ze systémů využívaných v Evropě. Byla ale navržena a vytvořena jak se znalostí evropských kvalifikačních systémů (zejména kvalifikačních rámců využívaných ve Velké Británii), tak se znalostí vývoje Evropského rámce kvalifikací.

Inspirace britskými systémy se přitom projevuje akcentováním role zaměstnavatelů – včetně způsobu formulace odborných způsobilostí či sdružování reprezentantů zaměstnavatelů do sektorových rad. Důsledkem vlivu EQF je založení NSK jako rámce odborných kvalifikací – a to přesto, že se tento významný koncepční aspekt nepodařilo zakotvit na úrovni zákona.

NSK je významnou součástí českého kvalifikačního systému od roku 2006. Následující charakteristika se v deseti bodech zaměřuje hlavně na rysy, které jsou zpravidla kladně hodnoceny v mezinárodních souvislostech. Charakteristiku doplňují grafy, které ukazují na vybraných výsledcích dosavadního vývoje stav zavedení soustavy v září 2018.

Celostátní registr i rámec odborných kvalifikací

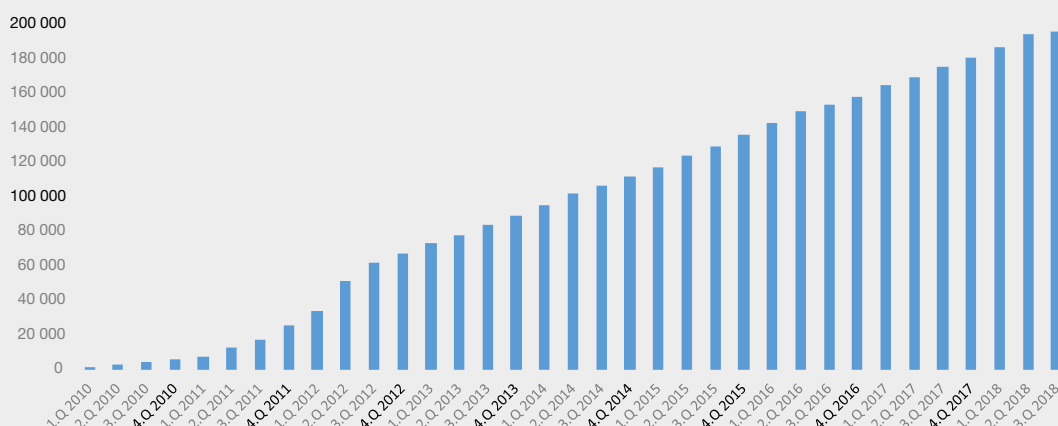
NSK je veřejně dostupný registr profesních kvalifikací a jejich kvalifikačních a hodnoticích standardů. Součástí NSK je sada úrovní (rámec) pro tyto kvalifikace, která obsahuje osm úrovní, srovnatelných s úrovněmi Evropského rámce kvalifikací. Úrovně kvalifikací v NSK jsou popsány deskriptory, které schválilo MŠMT.

Cílem vývoje NSK bylo a je vytvoření prostoru otevřeného celoživotnímu učení.

Návrh NSK byl široce diskutován se všemi relevantními partnery a stal se páteří [Strategie celoživotního učení ČR](#), jejíž cíle také zavádění NSK naplňuje.

Počet držitelů osvědčení o získání profesní kvalifikace

Počet držitelů osvědčení o získání profesní kvalifikace od realizace první zkoušky v roce 2007 plynule roste. Platí to i bez uvedení počtu držitelů osvědčení pro profesní kvalifikaci Strážný, která v gesci Ministerstva vnitra sama zajišťuje více než 125 tisíc vyzkoušených.

Ověřování a potvrzování výsledků učení

NSK obsahuje soustavu standardů, podle nichž může probíhat objektivní ověřování a uznávání odborných způsobilostí a kompetencí.

Udělování profesních kvalifikací provádějí podle zákona tzv. autorizované osoby s využitím hodnotících standardů. Autorizované osoby musejí splňovat požadavky na odbornou způsobilost a požadavky na materiálně technické zázemí.

Každý subjekt, který chce být autorizovanou osobou pro určitou profesní kvalifikaci, může o autorizaci požádat tzv. autorizující orgán, což je organizace státní správy určená přílohou k zákonu. Náležitosti žádosti o autorizaci jsou zveřejněné na internetových stránkách jednotlivých autorizujících orgánů.

Podpora celoživotního učení a rozvoje lidských zdrojů

Východiskem pro NSK jsou potřeby trhu práce formulované v Národní soustavě povolání.

Standards kvalifikací jsou podkladem pro vzdělávání a uznávání (validaci) kvalifikací – rekvalifikační programy, rámcové vzdělávací programy pro střední odborné školy, školní vzdělávací programy, apod.

Profesní kvalifikace mají klíčovou úlohu v dalším vzdělávání. Pokud existuje v dané oblasti dalšího vzdělávání profesní kvalifikace, je podmínkou udělení akreditace vzdělávacímu programu jeho zakončení standardizovanou zkouškou umožňující získání certifikátu o dosažení profesní kvalifikace.

Propojení s počátečním vzděláváním

NSK je společným rámcem výstupů počátečního a dalšího vzdělávání i východiskem pro vymezování struktury a obsahu oborů počátečního odborného vzdělávání. Hraje významnou roli jak na úrovni rámcových vzdělávacích programů, pro jejichž vývoj a úpravy je informačním zdrojem o kvalifikačních požadavcích na jednotlivá povolání, tak na úrovni školních vzdělávacích programů, pro které je v režimu dvoustupňové tvorby kurikula vedle spolupráce s regionálními zaměstnavateli zásadním informačním pramenem.

Dosavadní vývoj naplňování NSK charakterizuje to, že primárním cílem vymezování profesních kvalifikací je jejich potřeba na trhu práce a až sekundární je „ošetření“ možnosti skládat úplné profesní kvalifikace. To způsobuje, že v některých případech neexistují profesní kvalifikace, které by se mohly uplatnit při vytváření cesty k úplné kvalifikaci.

Vztah k rámcům kvalifikací

Doporučení o zavedení [Evropského rámce kvalifikací](#) (EQF) stanovuje dva důležité milníky. Těmi jsou přiřazení národních úrovní kvalifikací k EQF a uvádění úrovní na nových certifikátech, diplomech a dokumentech Europassu.

Pro naplnění uvedených cílů doporučení nestanovuje výslovně podmínku zavedení národního rámce kvalifikací, ovšem vzhledem k tomu, že národní rámce mají zavedeny nebo je zavádějí všechny evropské státy, očekává se, že evropské státy nakonec přiřadí k EQF své jednotné/komplexní (či zastřešující) rámce kvalifikací. Jen takový způsob přiřazení pak budou státy považovat za akceptovatelný a transparentní.

Vláda České republiky schválila v červenci 2011 *Národní přiřazovací zprávu*, v níž jsou úrovně NSK přiřazeny k EQF. Všechny profesní kvalifikace v NSK tak jsou rámcově porovnatelné s kvalifikacemi v dalších evropských státech.

Evropské souvislosti fungování

NSK člení kvalifikace do osmi úrovní. Úrovně a jejich popisy (deskriptory) jsou schváleny Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

NSK má, stejně jako EQF, osm kvalifikačních úrovní. Jejich deskriptory jsou kompatibilní s deskriptory úrovní EQF.

Přirazování kvalifikačních úrovní profesním kvalifikacím má pravidla vymezená ve veřejné [Metodice naplňování NSK](#) a je součástí procesu tvorby a schvalování standardů kvalifikací.

Od července 2011 jsou kvalifikační standardy profesních kvalifikací předkládány do schvalovacího procesu na MŠMT i v anglické verzi. Poté jsou zveřejněny v informačním systému NSK.

Zajišťování kvality procesů a výstupů

Zajišťování kvality v oblasti stanovování a stvrzování kvalifikací je zakomponováno do procesuálního rámce. V tomto ohledu je výhodou, že má NSK legislativní oporu ve schváleném zákoně, který stanovuje i základní kompetence, práva a povinnosti všech hlavních aktérů.

Základem přístupu k zajišťování kvality je strategie, na jejímž základě jsou do řešení konkrétních úkolů prakticky vždy zapojovány nejen struktury spojené se světem práce, ale i struktury z oblasti vzdělávání. Obě pak spolupracují, ovlivňují se a navzájem se od sebe učí. Jejich pracovnímu nasazení ovšem vždy předchází vzdělávání cílené na bezpečné zvládnutí předem stanovených a dohodnutých metodik a pracovních postupů, které do procesů řízení kvality vnášejí (zejména při zpětné kontrole dosahovaných výsledků) i prvky supervize dané zákonem, z něhož vyplývá klíčové postavení MŠMT.

Vzájemné učení a ovlivňování se na národní úrovni je doplňováno využíváním impulzů z mezinárodního prostředí. Ty jsou získávány aktivním zapojováním do mezinárodních projektů přinášejících možnost pracovních kontaktů s odborníky v jiných státech, kteří řeší obdobné nebo stejné úkoly.

Zajišťování kvality pozitivně ovlivňuje standardizace procesů vytváření popisů kvalifikací a jejich přiřazování k úrovním.

Podíl zástupců zaměstnavatelů na naplňování a zavádění

Naplňování NSK je nastaveno tak, aby standardy profesních kvalifikací vznikaly v [sektorových radách](#), v nichž jsou zástupci zaměstnavatelů a další reprezentanti z jednotlivých odvětví. Odborníci zapojení do činnosti rad společně monitorují trh práce a identifikují vývojové trendy. Vyměňují si informace o potřebách sektorů ve sféře rozvoje lidských zdrojů, aktivně podporují vzdělávání a rozvoj odborných dovedností v sektorech, na základě analýzy profesních a kvalifikačních potřeb navrhují strukturu kvalifikací a vytvářejí standardy jednotlivých profesních kvalifikací. Komunikují přitom se státními a vzdělávacími institucemi.

Sektorové rady představují významnou platformu pro výměnu informací a názorů všech důležitých aktérů, kteří ovlivňují trh práce. Stát a aktéři působící na trhu práce získávají díky činnosti rad detailní informace a zaměstnavatelé mají možnost ovlivňovat aktuální situaci i vývoj v oblasti vzdělávání a uznávání výsledků učení.

Propojení se světem práce

NSK je od začátku vyvíjena v souladu s nástroji světa práce. Navazuje na systémy, které se staly základem pro vytvoření [Národní soustavy povolání](#) (NSP). Ta byla vytvářena v rámci projektu zahájeného v roce 2007 v gesci MPSV. Hlavním cílem společného vývoje NSP a NSK byla snaha významně podpořit flexibilitu a efektivnost trhu práce v ČR.

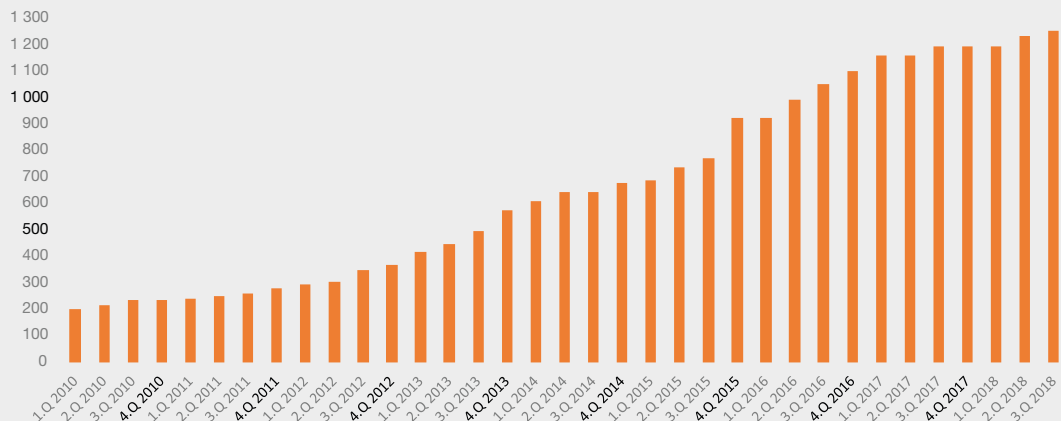
Při vývoji NSP šlo zejména o to, popsat, jak vypadají aktuální povolání na trhu práce – co dělají a jaké kompetence mají mít konkurenceschopní zaměstnanci. Na to navazuje vymezování kvalifikací – tedy kompetencí nezbytných pro výkon pracovních činností v těch oblastech, ve kterých je vhodné, aby potenciální pracovníci měli uznávaný certifikát.

Významným rysem a hlavní předností zvoleného přístupu je to, že obě soustavy jsou vnitřně propojeny jedinou centrální databází kompetencí.

Popsaný způsob založení významné části vnitrostátního kvalifikačního systému odpovídá evropskému vývoji, který se v současnosti projevuje rozvojem evropské iniciativy ESCO.

Počet profesních kvalifikací v soustavě

NSK obsahuje (na konci září 2018) 1253 profesních kvalifikací s úrovněmi 2–7. Největší část, 659, jsou kvalifikace s úrovní 3, kvalifikací s úrovní 4 je 384.

Legislativní zakotvení

Zásadním dokumentem pro legislativní začlenění NSK je [zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání](#). V širším kontextu hraje nejdůležitější roli *Strategie celoživotního učení ČR schválená vládou*.

Zákon je pojat tak, aby umožnil občanům uznávat jejich skutečné znalosti, dovednosti a způsobilosti, bez ohledu na to, jak je získali (ve škole, v kurzu, v praxi, samostudiem aj.). Podstatná není vzdělávací cesta (tj. její délka či typ navštěvované školy), ale to, co klient systému zná, čemu rozumí a co je schopen vykonávat. Důležité je to, zda všechny standardem stanovené výsledky učení prokáže u zkoušky.

Zákon ustanovuje NSK a definuje, co je jejím obsahem, jak a kým jsou kvalifikace popisovány a schvalovány a podle jakých pravidel probíhá ověřování a uznávání kvalifikací.

Nejúspěšnější profesní kvalifikace

Z pohledu počtu úspěšných vyzkoušených je nejvíce osvědčení vydáno k profesní kvalifikaci Strážný – 126 974 osvědčení, následuje profesní kvalifikace Sportovní masáž s 11 694 osvědčeními a třetí je Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky s 5 765 držiteli osvědčení.

Tiráž

Zpravodaj Oborové skupiny

číslo 19/ podzim 2018

Vyšlo 1. listopadu 2018

Vydává: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,

Weilova 1271/6,
102 00 Praha 10